

2. Багров Н.В. Крым – модельный регион устойчиво-ноосферного развития / Н.В. Багров // Геополитика и экогеодинамика регионов. – 2010. – Вып.1. – С. 5-12.
3. Биосфера. Мысли и наброски. Сборник научных работ В.И. Вернадского / Под ред. К.А. Степанова – М.: Издательский дом «Ноосфера». – 2001. – 244 с.
4. Башта О.І. Методологія інновацій енергозбереження в економіці рекреаційної системи: навч. посіб. – Сімферополь: Таврійський національний університет ім. В.І. Вернадського. – 2013. – 258 с.
5. В рейтинге по выбросам углекислого газа лидируют Китай, США и Индия: [Электронная статья] / Abercade consulting. – 2012. Режим доступа: <http://abercade.ru/research/industrynews/8392.html>.
6. Рейтинг энергоефективності областей України. System Capital Management: [Електронний документ] / Ukrainian Energy Index: Аналітичний центр «БЕСТ». – 2012. – 96 с. Режим доступа: http://www.energy-index.com.ua/uk/media/report/pdf/uei_2012_ua.pdf.
7. Albæk M., Liebreich M. Global Corporate Renewable Energy Index (CREX): Bloomberg New Energy Finance & Vestas Wind Systems A/S. – 2012. – 52p.

65.01

*Окландер Т.О., к.е.н., доцент,
Топор Л.І., магістр,
Одеський національний політехнічний університет*

СТРАТЕГІЧНИЙ АНАЛІЗ ВИЯВЛЕННЯ РЕЗЕРВІВ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНУ

Регулювання інвестиційної діяльності посідає ключове місце у вирішенні проблем активізації науково-технічного прогресу, підвищенні ефективності діяльності підприємств і формуванні позитивних тенденцій розвитку економіки країни. У сучасних умовах нестабільності маркетингового середовища посилюється конкурентна боротьба за залучення додаткових джерел капіталу. Для інвесторів важливим питанням є вибір найпривабливіших стратегічних зон, вкладення у які дадуть змогу окупити і примножити початковий капітал. Маркетинг створює ефективну систему ринкової взаємодії, дозволяє оцінити привабливість інвестиційного проекту, знижує підприємницькі ризики.

Світовий досвід показав, що найкращих результатів досягли саме ті держави, які забезпечили використання резервів інвестиційної привабливості на всіх ієрархічних рівнях економічної системи (макро, мезо, мікро) національного господарства. Тому актуальною є проблема вибору і застосування теоретично обґрунтованої та емпірично перевіреної системи інструментів стратегічного маркетингу адекватних рівню економічної системи для пошуку резервів підвищення інвестиційної привабливості.

Науковцями пропонуються різноманітні підходи в системі оцінювання інвестиційної діяльності, інвестиційного клімату та інвестиційної привабливості економічних систем [1, 2, 3]. При цьому найчастіше враховуються загальноекономічні чинники, та недостатньо уваги приділяється усім чинникам маркетингового середовища. Зважаючи на це, виникає потреба у формуванні комплексу оцінок, що допоможуть у виявленні резервів підвищення інвестиційної привабливості економічних систем.

Метою статті є проведення стратегічного аналізу інвестиційної привабливості Одеської області, аналіз існуючих проблем та перешкод для залучення інвестицій, а також розробка пропозицій щодо поліпшення інвестиційного клімату в області.

За напрямом промислового розвитку Одеську область можна визначити як високорозвинений регіон, який відіграє значну роль у структурі народногосподарського комплексу України та південного економічного району. На території області розташована значна кількість підприємств, які працюють в галузях виробництва продуктів нафтопереробки, машинобудування, металургійного виробництва та виробництва готових металевих виробів, хімічної та нафтохімічної промисловості, легкої промисловості, рекреації.

Транспортно-дорожній комплекс в області представлений усіма видами транспорту і включає в себе найбільші морські торговельні порти, судноплавні компанії та судноремонтні заводи, розвинене залізничне і автодорожнє господарство, широку мережу автотранспортних, експедиторських підприємств, аеропорти та аеродромні комплекси, авіакомпанії. В області в широких масштабах забезпечується передача вантажів між різними видами транспорту, діють міжнародні залізнично-морські та автомобільно-морські переправи.

Морегосподарський комплекс області включає в себе 8 морських торгових портів. Їх обсяг вантажопереробки в 2012 році становив 74,1% від усіх портів України. Порти розташовані вздовж всього

морського узбережжя області, і у гирлі ріки Дунай Тож Одеський регіон має значний потенціал в сфері залучення інвестицій і сьогодні в регіоні реалізується більше десяти проектів залучення міжнародних інвестицій в регіоні [4]. У рамках Європейського інструменту партнерства та сусідства Одеська область бере участь у таких програмах:

- Програма транскордонного співробітництва «Румунія-Україна-Республіка Молдова» 2007-2013рр.;
- Програма транскордонного співробітництва «Чорне море» 2007-2013рр.;
- Програма транснаціонального співробітництва «Південно-східна Європа» 2007-2013рр.

За даними Головного управління статистики в Одеській області станом на 01.01.2013 сума іноземних інвестицій до області склала 1843,6 млн.дол. США, з них 1629,5 млн.дол. США – прямі інвестиції. Одеський регіон займає 8 місце серед областей та міст України за обсягом залучених прямих іноземних інвестицій на душу населення. Обсяг прямих іноземних інвестицій на одну особу населення регіону склав 680,3 дол., тобто за темпом зростання – 5 місце серед 27 регіонів України.

До чинників, що негативно впливають на інвестиційний клімат можна віднести:

- низьку купівельну спроможність населення;
- неврегульованість корпоративних відносин;
- наявність тіньового сектору економіки;
- низький рівень капіталізації банків, відсутність кредитування під ризиковані та венчурні проекти.

До чинників, що позитивно впливають на інвестиційний клімат можна віднести:

- наявність специфічного природо-ресурсного потенціалу;
- високий рівень освіти і професійної підготовки населення;
- місткий споживчий ринок.

Структура інвестиційного пакету Одеської області наведена на рис. 1.

Найбільш важливими проектами є «Лукойл-Одеський нафтопереробний завод» (Віргінські Острови), «Дельта Вілмор» (Сінгапур), «Укрмілл» (Кіпр), «Укртрансконтейнер» (Велика Британія), «Укратлантік» (Франція), «Синтез Ойл» (Швейцарія), «Іллічівська контейнерна компанія» (Кіпр) [5].

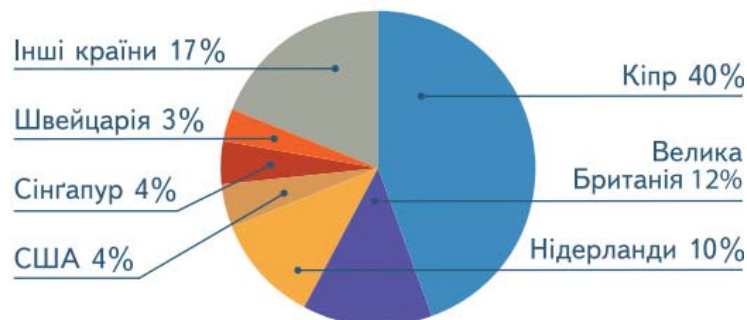

Рис. 1. Структура іноземних інвестицій станом на 01.01.2013 за джерелами надходження [6]

Всього в регіоні інвестовано 1157 підприємств. Загальна сума кредитів і позик, зобов'язань за торговими кредитами та іншими зобов'язаннями, отриманими від прямих інвесторів-нерезидентів підприємствами області, в 2012 році склала 214,1 млн. дол США (рис.2).

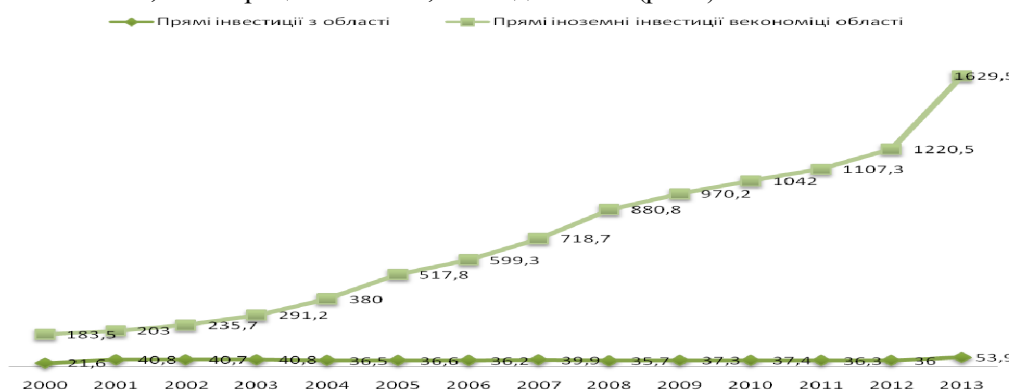

Рис. 2. Динаміка залучення інвестицій станом на 01.01.2013 в економіку Одеської області (тис. дол. США) [7]

Найбільший інтерес у інвесторів викликали наступні види економічної діяльності: промисловість, транспорт та зв'язок, операції з нерухомістю, оренда, фінансова діяльність; торгівля, ремонт автомобілів, побутових приборів; будівництво (рис. 3).

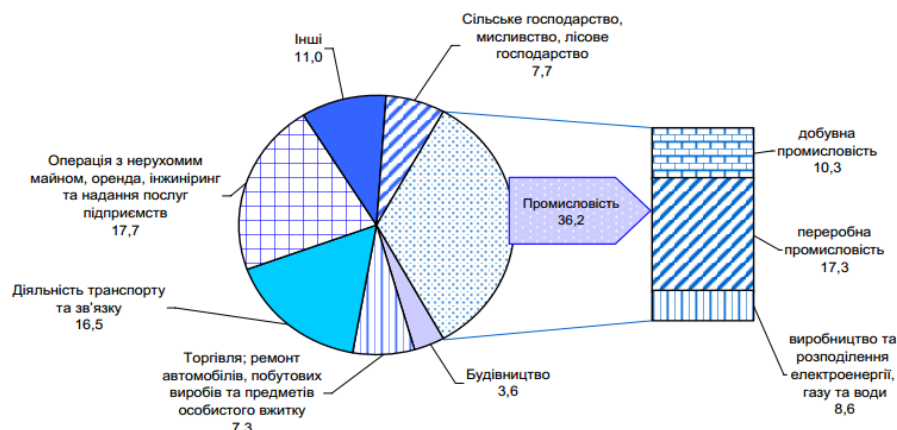

Рис. 3. Розподіл інвестицій в основний капітал за видами економічної діяльності у 2012 році (%)

Крім того, простежується нерівномірний розподіл іноземних інвестицій між містами та районами (табл. 1) [8].

Таблиця 1

Розподіл іноземних інвестицій в

Найбільш привабливі міста, в % від обсягу інвестицій в область	Міста із середньою привабливістю, в % від обсягу інвестицій в область	Найменш привабливі міста, в % від обсягу інвестицій в область
Одеса - 53,1%	Теплодар - 2,8%	Білгород-Дністровський - 0,8%
Іллічівськ - 26,1%	Южне - 2,1%	Ізмаїл - 0,8%
<ul style="list-style-type: none"> - Комінтернівський - 8,8% - Овідіопольський - 3,6% - Біляївський - 0,9% - Ренійський - 0,4% - Любашівський - 0,1% - Саратський - 0,1% - Б.-Дністровський - 0,1% 	<ul style="list-style-type: none"> - Ананьївський - Арцизький - Балтський - Березівський - Болградський - Великомихайлівський - Іванівський - Ізмаїльський - Кілійський - Кодимський - Котовський - Красноокнянський - Роздільнянський - Тарутинський - Фрунзівський 	<ul style="list-style-type: none"> - Миколаївський - Савранський - Татарбунарський - Ширяївський

Диспропорції в територіальному розподілі інвестицій призводять до нерівномірного соціально-економічного розвитку районів області. Дефіцит фінансових ресурсів та недостатній рівень внутрішніх заощаджень роблять неможливим розвиток економіки на основі внутрішніх інвестиційних ресурсів. Для того, щоб реально оцінити потенційні можливості регіону і запропонувати шляхи підвищення інвестиційної привабливості, потрібен моніторинг проблем, які стримують позитивний розвиток.

В роботі проведено SWOT-аналіз оцінки інвестиційної привабливості Одеської області (табл. 2).

Результати проведеного SWOT-аналізу регіонального розвитку дозволили оцінити позицію Одеської області як серед інших областей України, з якими вона конкурує за нові робочі місця та прямі іноземні та внутрішні інвестиції, так і відносно регіонального оточення в чорноморському басейні.

Таблиця 2

SWOT-аналіз Одеської області

Сильні сторони (внутрішні переваги)	Слабкі сторони (внутрішні недоліки)
<p>Географічне положення та природно-ресурсний потенціал</p> <ul style="list-style-type: none"> - Вигідне географічне розташування - Значна протяжність берегової лінії - Розташування на перехресті міжнародних транспортних магістралей - Наявність судноплавних річок - Значні земельні ресурси, висока родючість чорноземів - Значний оздоровчо-рекреаційний потенціал <p>Рекреаційно-туристичний потенціал</p> <ul style="list-style-type: none"> - Значна історична та культурна спадщина - Мережа закладів культури (9 професійних театрів, 13 музеїв), дозвільних установ (5 великих концертних майданчиків, 20 нічних клубів) - Умови для занять фізкультурою і спортом (4 стадіони, тенісні клуби і т.д.) - Мережа підприємств роздрібної торгівлі, громадського харчування та побутового обслуговування (5624 магазинів, 4553 кіосків, 1393 підприємств громадського харчування, 70 міських ринків) - Мережа санаторіїв та закладів відпочинку (санаторіїв та пансіонатів з лікуванням 37, у тому числі 12 дитячих; санаторіїв-профілакторіїв 11, будинків і пансіонатів відпочинку 8, баз відпочинку 253, відомчих баз відпочинку 554) - Мережа готелів (105) <p>Економічний потенціал</p> <ul style="list-style-type: none"> - Потужний промисловий потенціал - Високий агропромисловий потенціал - Потужний міжгалузевий транспортний комплекс - Розгалуженість транспортної системи - Розвинутий морегосподарський комплекс (8 морських портів) - Наявність спеціальних економічних зон - Активний розвиток фінансово-кредитної системи <p>Науково-технічний потенціал</p> <ul style="list-style-type: none"> - Значна концентрація наукових закладів та центрів науково-технічної інформації - Наявність висококваліфікованих науково-технічних кадрів - Збільшення витрат на науково-технічну діяльність <p>Стан оточуючого природного середовища</p> <ul style="list-style-type: none"> - Наявність об'єктів природно-заповідного фонду - Наявність унікальних ландшафтів та природних парків <p>Трудовий потенціал</p> <ul style="list-style-type: none"> - Високий освітній рівень населення - Позитивна динаміка економічної активності населення. 	<p>Географічне положення та природно-ресурсний потенціал</p> <ul style="list-style-type: none"> - Некомпактна територія області (значна протяжність з півночі на південь) - Неприятливі кліматичні умови - зона ризикованого землеробства (посушливість клімату, суховії, пилові бурі) - Маловодність - Мала лісистість - Обмеженість мінерально-сировинної бази <p>Рекреаційно-туристичний потенціал</p> <ul style="list-style-type: none"> - Незначна кількість постачальників послуг сільського зеленого туризму - Забруднення води - Постійно зростаючі ціни на рекреаційні послуги. - При більш низькій якості сервісу в ряді випадків ціни на послуги вище середньосвітових. - Високий рівень податків. - Відсутність у мм. Ізмаїлі та Вилкове пунктів пропуску міжнародних пасажирів, необхідних прикордонних і митних служб. - Складна система прикордонних і митних формальностей, високі ціни в'їзної візи в Україну, високі портові тарифи і збори за стоянку круїзних суден. <p>Економічний потенціал</p> <ul style="list-style-type: none"> - Нерівномірність розміщення промислових об'єктів - Висока зношеність основних засобів - Низька частка підприємств, що впроваджують інновації (15,7%) - Недостатній обсяг інвестицій в основний капітал - Занепад тваринницької галузі - Незадовільний стан транспортної інфраструктури, особливо автомобільних доріг <p>Науково-технічний потенціал</p> <ul style="list-style-type: none"> - Зменшення кількості організацій, що виконують наукові дослідження і розробки та обсягів науково-дослідних робіт - Зменшення чисельності науковців <p>Стан оточуючого природного середовища</p> <ul style="list-style-type: none"> - Напружена екологічна ситуація - Значна деградація ґрунтового покриву (від водної та вітрової ерозії) - Заболочення та засолення зрошуваних земель - Наявність проблем водопостачання в окремих містах і селах <p>Трудовий потенціал</p> <ul style="list-style-type: none"> - Високий рівень безробіття у сільській місцевості - Обмежені можливості щодо працевлаштування у сільських районах - Невисока тривалість життя - Значна кількість людей похилого віку - Високий міграційний відтік населення працездатного віку
<p>Можливості</p>	<p>Загрози</p>
<p>Гео економічне та геополітичне положення</p> <ul style="list-style-type: none"> - Активне співробітництво з державами Чорноморського регіону - Членство у європейських міжрегіональних об'єднаннях - Транзитні можливості території регіону - Наявність перспективних галузей для розміщення інвестицій - Можливості активного розвитку сфери послуг - Активна позиція місцевої влади щодо поліпшення інноваційно-інвестиційного клімату в регіоні - Постійне нарощування транспортно- транзитних потужностей <p>Макроекономічна та політична ситуація держави</p> <ul style="list-style-type: none"> - Тенденція економічного зростання в Україні - Розширення попиту на товари та послуги місцевого виробництва на внутрішньому та зовнішньому ринках - Державна політика, спрямована на стимулювання розвитку регіонів - Законодавче забезпечення реформування АПК 	<p>Гео економічне та геополітичне положення</p> <ul style="list-style-type: none"> - Наявність великої ділянки державного кордону України з Молдовою та Придністров'ям - Залежність від постачання мінеральних ресурсів - Енергозалежність від зовнішніх джерел енергопостачання - Незадовільна структура зовнішніх інвестицій - Слабка інформованість проможливості регіону потенційних партнерів - Недовіра закордонних ділових кіл до гарантування державою захисту інвестицій та економічних інтересів <p>Макроекономічна та політична ситуація держави</p> <ul style="list-style-type: none"> - Сповільнене економічне зростання в Україні - Конкуренція з боку інших регіонів - Зміна законодавства щодо спеціального економічного режиму (мораторій на реєстрацію та ліквідація СЕЗ тощо)

Вважаємо, що Одеська область може бути представлена: як головний морський зовнішньоторговельний вихід країни, провідний регіон України за рівнем розвитку морегосподарського комплексу і галузей, пов'язаних з використанням ресурсів моря і світового океану; як регіон, що обслуговує міжнародні транзитні вантажо- і пасажиропотоки, виконує найважливіші транспортно-розподільні функції на національному і міжнародному рівнях; як один з найбільш перспективних рекреаційних регіонів приморського типу для розвитку туризму.

Світовий досвід свідчить про те, що рекреаційний комплекс набуває все більшого значення у стимулюванні розвитку слабких країн і регіонів. Після інвестицій в рекреацію в країні виникає, так зване, «первинне» пожвавлення економіки у формі використання наявного потенціалу рекреаційного комплексу. Далі відбувається «вторинне» пожвавлення, але вже в інших секторах економіки. Сумарне пожвавлення за рахунок мультиплікативного ефекту, як це видно з рис. 4, може дати сильний оздоровлюючий результат.

Рис. 4. Схема пожвавлення економіки в результаті розвитку рекреаційного комплексу (ілюстрація мультиплікативного ефекту)

Ґрунтуючись на проведеному аналізі, для поліпшення інвестиційного клімату в області потрібно:

- здійснити формування інвестиційного пакету, який охоплював би виробничу і соціально-побутову інфраструктуру;
- з метою сприяння реалізації інвестиційних проектів поєднувати інтелектуальний та підприємницький потенціал регіону;
- визначити напрями роботи Одеської обласної державної адміністрації із райдержадміністраціями, органами місцевого самоврядування для стимулювання розвитку рекреаційної сфери Одеської області;

- підготувати інформаційну базу щодо організацій програм підтримки і розвитку інвестиційного процесу та співпраці між іноземними компаніями, регіонами зарубіжних країн і їх потенційними партнерами в Україні та в Одеській області (особливо в рекреаційній сфері);
- підготувати і надавати іноземним компаніям та інвестиційним фондам інформацію про економічний потенціал і перспективи розвитку Одеської області;
- сприяти підприємцям і промисловцям Одеської області в підготовці інвестиційних пропозицій і їх представленні потенційним іноземним партнерам.

Література

1. Арсененко А.Ю. Методические основы механизма рейтингового управления инвестиционным климатом Украины / А.Ю. Арсененко // Учёные записки Таврического национального университета имени В.И. Вернадского. Серия: Экономика и управление. – 2011. – Т. 24 (63). – №4. – С. 15-32.
2. Малютін О.К. Концепція поліпшення інвестиційного клімату в Україні / О.К. Малютін // Фінанси України. – 2008. – №11. – С. 64-74.
3. Матвієнко П.В. Покращення інвестиційного клімату – пріоритетне завдання державного управління / П.В. Матвієнко // Економіка та держава. – 2006. – №11. – С. 57-61.
4. Міжрегіональне співробітництво Одеської області. [Електронний ресурс]: Офіційний сайт Одеської обласної державної адміністрації – Режим доступу до ресурсу – <http://ved.odessa.gov.ua/Main.aspx?sect=Page&IDPage=16828&id=1150>
5. Динаміка основних показників соціально-економічного розвитку Одеської області. [Електронний ресурс]: Офіційний веб-сайт Головного управління економіки Одеської обласної державної адміністрації – Режим доступу до ресурсу – <http://gue.odessa.gov.ua/Main.aspx?sect=Page&IDPage=8595&id=106>.
6. Інвестиційний атлас України 2013. [Електронний ресурс]: Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами України (Держінвестпроект України) – Режим доступу до ресурсу – <http://www.ukrproject.gov.ua/news/derzh%D1%96nvestproekt-prezentuvav-%D1%96nvestits%D1%96inii-atlas-ukra%D1%97ni>
7. Зовнішньоекономічна діяльність. Прямі інвестиції Офіційний веб-сайт Головного управління статистики в Одеській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.od.ukrstat.gov.ua/stat_info/zed/zed9.htm
8. Інвестиційна стратегія Одеської області на 2011 – 2015 роки. – Матеріали надано Головним управлінням зовнішньоекономічної діяльності та євроінтеграції Одеської обласної державної адміністрації.
9. Стратегія економічного та соціального розвитку Одеської області до 2020 року. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу – http://oseu.edu.ua/ukr-rus/science/files/strategy_2020.pdf

Рецензент д.е.н., професор С.В. Філіпова

378.4:332.1

Ржепішевська В.В., к.е.н.,

Полтавський національний технічний університет імені Ю. Кондратюка

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ І РЕАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПОТЕНЦІАЛУ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Однією з особливостей регіонального розвитку країн є нерівномірний соціально-економічний розвиток територій. У всіх країнах існують регіони, в яких відзначається високий рівень науково-технічного, освітнього та інноваційного потенціалу. Такі регіони часто називають «територіями інноваційного розвитку». Як правило, ці регіони мають великий вплив на розвиток економіки країни. Досвід зарубіжних країн засвідчує велику роль науково-дослідних центрів та університетів в інноваційному розвитку таких регіонів. В Україні накопичено певну базу аналітичних досліджень щодо забезпечення сприйнятливості економіки регіонів до інновацій. Постійно зростає кількість науковців, фахівців, підприємців, які зробили значний внесок у вирішення проблем інноваційного розвитку регіонів: Біла С.О., Бубенко П.Т., Варналій З.С., Воротін В.С., Гриньов Б.В., Гусєв В.А., Жаліло В.Є., Жихор О.Б., Ілляшенко С.М., Комеліна О.В., Онищенко В.О., Соловійов В.П., Федулова Л.І., Чичкало-Кондрацька І.Б. [1-12] та інші. Проте подальшого вивчення потребують проблеми формування і реалізації освітнього потенціалу, особливо розвитку системи вищої освіти як основи інноваційного розвитку регіонів, що й обумовлює актуальність дослідження.

Мета статті – виявлення потенціалу вищої освіти щодо інноваційного розвитку регіону та напрямів інтеграції університетів в інноваційний процес.